

Nr 178.

Ankom till riksdagens kansli den 22 maj 1917 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anvisande av medel till täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet år 1917.

(1:a avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 16 april 1917 dagtecknad proposition (nr 244), vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet år 1917 i riksstaten för år 1918 under fjärde huvudtiteln uppföra å extra stat ett förslagsanslag högst 48,500,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan innevarande år från anslaget disponera erforderliga medel.

Vidare har Kungl. Maj:t i en samma dag dagtecknad, till riksdagen avlåten proposition (nr 245), vilken jämväl överlämnats till förberedande behandling av statsutskottet, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet år 1917 i riksstaten för år 1918 under femte huvudtiteln uppföra å extra stat ett förslagsanslag högst 14,500,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan innevarande år från anslaget disponera erforderliga medel.

Beträffande utredningen i dessa ämnen får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollen.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 6 saml. 75 häft. (Nr 178.)

1

Neutralitets-
kostnaderna
1914—1917.

I en den 4 augusti 1914 avlåten proposition (nr 264) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att för bestridande av kostnader, som avses i § 63 regeringsformen, använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta ett belopp, uppgående, jämte redan för ändamålet förskjutna medel, till högst 50,000,000 kronor.

I skrivelse den 14 augusti 1914 anmälde riksdagen, under uttalande att riksdagen i allt gillade Kungl. Maj:ts bemödanden att till det yttersta upprätthålla rikets neutralitet, att riksdagen bifallit ifrågasvarande proposition.

De under år 1914 gjorda neutralitetsutgifter, vilka i enlighet med av Kungl. Maj:t i proposition (nr 199) den 30 april 1915 framställt förslag täcktes genom av riksdagen å 1916 års riksstat anvisade anslag, uppgingo till ett sammanlagt belopp av 46,021,163 kronor.

För erhållande av medel till fortsatta utgifter för neutralitetskyddet anbefalldes Kungl. Maj:t jämlikt bestämmelserna i § 63 regeringsformen genom beslut den 13 januari 1915 fullmäktige i riksgäldskontoret att till statskontoret utbetala det s. k. lilla kreditivet å 15,000,000 kronor. I övrigt bestredos de utgifter för neutralitetens bevarande, som under år 1915 funnos nödiga, med medel, som Kungl. Maj:t förskjutit av omhänderhavande medel.

Såsom framgår av Kungl. Maj:ts den 9 maj 1916 avlåtna proposition (nr 244) angående täckande av kostnader, som avses i § 63 regeringsformen, utgjorde sammanlagda beloppet av 1915 års neutralitetskostnader, i jämnat krontal, 56,047,338 kronor, däri inberäknat de medel, som lyftats å det s. k. lilla kreditivet. Till täckande av dessa kostnader anvisade 1916 års riksdag å 1917 års riksstat dels under fjärde huvudtiteln för återbetalande till riksgäldskontoret av det den 13 januari 1915 lyftade s. k. lilla kreditivet ett anslag å 15,000,000 kronor samt ytterligare ett anslag å 31,463,861 kronor, dels ock under femte huvudtiteln ett anslag å 9,583,477 kronor.

I fråga om beredande av medel för 1916 års neutralitetskostnader avlätos av Kungl. Maj:t till samma års riksdag två propositioner (nr 52 och 245). I anledning av förstnämnda proposition beviljade 1916 års riksdag enligt skrivelse (nr 27) den 4 mars samma år en kredit av 18,000,000 kronor. Vidare bemyndigades Kungl. Maj:t — med föranledande av sistnämnda proposition — enligt riksdagens skrivelse (nr 246) den 13 juni 1916 att för bestridande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta, utöver redan i enahanda ordning under året

till Kungl. Maj:ts förfogande ställda medel, dels ett belopp av 42,000,000 kronor, dels ock ytterligare ett belopp av 15,000,000 kronor, att i fall av behov tagas i anspråk å tid, då till följd av riksdagens fortvaro de i § 63 regeringsformen omförmälda kreditiv icke finge lyftas.

Av propositionen nr 130 till innevarande års riksdag framgår slutligen, att 1916 års neutralitetskostnader approximativt beräknats till 62,000,000 kronor, men att definitiva siffror för dessa utgifter ännu icke förelågo vid propositionens avlämnande.

Sedan världskrigets utbrott år 1914 till utgången av år 1916 belöpa sig alltså neutralitetskostnaderna till följande approximativa summor:

år 1914	kronor	46,000,000
» 1915	»	56,000,000
» 1916	»	62,000,000
		eller sammanlagt kronor 164,000,000

För innevarande år har riksdagen till bestridande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet beviljat å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 10,000,000 kronor, att uppföras å 4:e och 5:e huvudtitlarna enligt fördelning, som utskottet senare kommer att föreslå, med rätt för Kungl. Maj:t att av omhänderhavande medel disponera beloppet redan under innevarande år.

Sistnämnda belopp ingår uti de av Kungl. Maj:t nu äskade anslagen å sammanlagt 63,000,000 kronor. Emellertid hava i dessa anslag upptagits dels en post beträffande lantförsvaret å 23,525,000 kronor och beträffande sjöförsvaret å 2,000,000 kronor, vilka bägge poster utgöras av belopp, som Kungl. Maj:t under förskottstitel anvisat och varav en del hänför sig till år 1916 utan att dock hava samma år guldits.

Enligt de utredningar rörande materielanskaffning för neutralitetsmedel under åren 1914—1916, som utskottet med stöd av § 46 riksdagsordningen infordrat, hava dylika anskaffningar skett till högst avsevärda belopp, såsom närmare framgår av följande tablåer:

A. Materielanskaffning för armén:

a) Utgifterna ersatta av anslag å 1916 och 1917 års riksstater till täckande av neutralitetskostnaderna 1914 och 1915:

	1916 års anslag Kr.	1917 års anslag Kr.	Summa Kr.
Artillerimateriel	698,241	4,195,401	4,893,642
Fortifikationsmateriel.....	1,705,571	1,309,764	3,015,335
Intendenturmateriel	2,955,696	4,718,013	7,673,709
Expeditionsmateriel m. m.	23,121	9,765	32,886
Sjukvårdsmateriel	492,710	300,687	793,397
Summa	5,875,339	10,533,630	16,408,969

b) Utgifterna upptagna bland 1916 års neutralitetskostnader (ej ersatta):

Artillerimateriel	kronor	8,571,997
Fortifikationsmateriel.....	»	1,676,431
Intendenturmateriel.....	»	7,134,896
Expeditionsmateriel m. m.	»	2,547
Sjukvårdsmateriel.....	»	199,933

Summa kronor 17,585,804.

c) Utgifterna avsedda att ersättas av anslag till 1917 års neutralitetskostnader eller av andra i riksstaten uppförda anslag:

Artillerimateriel	kronor	14,537,772
Fortifikationsmateriel	»	1,723 092
Intendenturmateriel.....	»	17,078,381
Expeditionsmateriel m. m.	»	414,565
Sjukvårdsmateriel.....	»	109,269

Summa kronor 33,863,079.

Enligt föreliggande proposition nr 244 skall en summa av 23,525,000 kronor föras på 1917 års neutralitetskostnader.

Sammanfattning:

Av medel, som anvisats till täckande av 1914 och 1915 års neutralitetskostnader	kronor	16,408,969
Av medel, som komma att anvisas till täckande av 1916 års neutralitetskostnader	»	17,585,804
Av kommande anslag till 1917 års neutralitetskostnader.....	»	23,525,000

Summa medel till materielanskaffningar för armén kronor 57,519,773 enligt följande fördelning:

Artillerimateriel	kronor	31,440,639
Fortifikationsmateriel	»	5,441,766
Intendenturmateriel	»	19,503,605
Expeditionsmateriel m. m.	»	35,433
Sjukvårdsmateriel	»	1,098,330
Summa kronor		57,519,773.

B. Materielanskaffning för marinen:

Av medel, som anvisats till täckande av 1914 och 1915 års neutralitetskostnader	kronor	1,868,133
Av anslag, som komma att anvisas till 1916 och 1917 års neutralitetskostnader	»	2,808,123
Summa medel till materielanskaffningar för marinen	kronor	4,676,256.

Sammanlagt har alltså av för neutralitetsskyddet avsedda medel materielanskaffningar skett med tillhopa 62,196,029 kronor.

Därutöver har enligt vad som framgår av ovannämnda proposition nr 130 till stärkande av arméns förråd, under förskottstitel anvisats i runt tal 18,584,000 kronor, om vars täckande förslag i samma proposition framstälts.

I. Egentliga neutralitetskostnader.

Beträffande det av Kungl. Maj:t nu begärda anslaget till bestridande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet år 1917, i vad detta anslag avser egentliga neutralitetskostnader, har utskottet genom de till propositionen hörande handlingar jämte vad eljest meddelats utskottet med tillfredsställelse funnit, att en avsevärd inskränkning skett av inkallelserna för neutralitetsvakten till lands. Utskottet anser sig emellertid icke kunna underlåta att framhålla angelägenheten därav, att det noga tillses, att de kostnader och personliga bördor, som landets neutralitetsvakt måste kräva, begränsas till det oundgängligen nödvändiga, och uttalar utskottet sin förväntan, att neutralitetsvakten icke gives större omfattning än som för närvarande är fallet, därest icke på grund av särskilda omständigheter sådant skulle krävas för rikets säkerhet.

Med de beräkningar, som av Kungl. Maj:t i föreliggande proposition verkstälts rörande de egentliga neutralitetskostnaderna för innevarande år torde enligt utskottets mening medlen räcka även någon tid in på år 1918, för den händelse världskriget ännu vid denna tidpunkt skulle göra särskild neutralitetsvakt nödvändig.

Utskottets
yttrande.

Det av Kungl. Maj:t begärda anslaget, i vilket såsom förut nämnts ingår det förut av riksdagen under innevarande år beviljade förslagsanslaget högst 10,000,000 kronor, upptager beträffande lantförsvaret

egentliga neutralitetskostnader jämte mindre anskaffningar i samband med neutralitetsskyddet kronor 24,975,000

samt i fråga om sjöförsvaret

egentliga neutralitetskostnader kronor 11,600,000
 vartill komma medel för förstärkning av visst förråd 900,000 kronor,
 sammanlagt 37,475,000 kronor.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran i fråga om de belopp, som beräknats till egentliga neutralitetskostnader för lantförsvaret liksom ej heller mot någon av de under sjöförsvaret upptagna utgiftsposterna.

Då emellertid för berörda ändamål redan anvisats 10,000,000 kronor, rörande vilkas fördelning mellan fjärde och femte huvudtitlarna utskottet sedermera skulle avgiva yttrande, får utskottet nu föreslå, att denna fördelning måtte verkställas så, att 7,000,000 kronor uppföras å fjärde huvudtiteln och 3,000,000 kronor å femte huvudtiteln. De belopp, som i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande propositioner ytterligare skulle beviljas, utgöra således för lantförsvaret (24,975,000 — 7,000,000 =) 17,975,000 kronor och för sjöförsvaret (11,600,000 — 3,000,000 =) 8,600,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

1:o a) till täckande av kostnader för tryggnad av rikets neutralitet å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst, 17,975,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att redan innevarande år från anslaget disponera erforderliga medel;

b) besluta att nämnda belopp, 17,975,000 kronor, tillika med den del av det utav riksdagen förut för samma ändamål beviljade förslagsanslaget, högst, 10,000,000 kronor, som belöper å lantförsvaret, eller 7,000,000 kronor, må såsom ett gemensamt förslagsanslag, högst, 24,975,000 kronor uppföras under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1918;

2:o a) till täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst, 8,600,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan innevarande år från anslaget disponera erforderliga medel;

b) besluta, att sistnämnda belopp, 8,600,000 kronor, tillika med den del av det utav riksdagen förut för samma ändamål beviljade förslagsanslaget, högst, 10,000,000 kronor, som belöper å sjöförsvaret, eller 3,000,000 kronor, må såsom ett gemensamt förslagsanslag, högst, 11,600,000 kronor uppföras under femte huvudtiteln å extra stat för år 1918;

c) till bestridande av kostnader för förstärkning av visst förråd under femte huvudtiteln å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst, 900,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan innevarande år från anslaget disponera erforderliga medel.

II. Materielanskaffningar, för vilka medel redan av Kungl. Maj:t anvisats.

I fråga om beredande av anslag till täckande av kostnaderna för de materielanskaffningar, för vilka medel under förskottstitel redan av Kungl. Maj:t anvisats, hava i förevarande propositioner upptagits följande belopp, nämligen beträffande lantförsvaret 23,525,000 kronor och beträffande sjöförsvaret 2,000,000 »

eller sammanlagt 25,525,000 kronor.

Med avseende å dessa materielanskaffningar m. m. har utskottet velat uttala, att det finner Kungl. Maj:ts förfaringssätt särdeles anmärkningsvärt, framför allt vad angår lantförsvaret, och förväntar utskottet, att ett dylikt förfarande icke i framtiden ifrågakommer.

Då emellertid beställningar å materielen redan skett och medlen sålunda äro tagna i anspråk, har utskottet icke ansett annan möjlighet stå öppen än att bevilja anslag även till täckande av ifrågavarande belopp.

Med hänsyn till vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må

1:o) till bestridande av kostnader för materielanskaffningar, för vilka medel redan blivit av Kungl.

Maj:t anvisade, under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst, 23,525,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan innevarande år från anslaget disponera erforderliga medel;

2:o) till bestridande av kostnader för materielanskaffningar, för vilka medel redan blivit av Kungl. Maj:t anvisade, under femte huvudtiteln å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst, 2,000,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan innevarande år från anslaget disponera erforderliga medel.

Stockholm den 22 maj 1917.

På statsutskottets vägnar:

AXEL EKMAN.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *O. M. Strömberg*, *S. H. Kvarnzelius*, *G. M. H. Ekelund*, *J. Nilsson*, *C. G. Ekman*, *O. Bergqvist*, *A. C. Lindblad*, *I. E. G. Svensson*, *J. L. Widell*, greve *N. F. Posse*, *F. Berglund* och *J. S. Almer* samt

från andra kammaren: herrar *A. Ekman*, *H. Andersson* i Skivarp, *K. V. Rydén* i Malmö, *C. Persson* i Stallerhult, *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *E. A. Nilson* i Örebro, *A. Wiklund*, *J. Ström*, *A. Anderson* i Råstock, *J. Erlansson*, *K. O. Strid* och *J. A. Ingvarson*.